

ZAGRANICZNE SYSTEMY SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

BRAZYLIA

PRAKTYCZNY PRZEWODNIK PO UZNAWALNOŚCI WYKSZTAŁCENIA

MATERIAŁ INFORMACYJNY OPRACOWANY PRZEZ
BIURO UZNAWALNOŚCI WYKSZTAŁCENIA – ENIC-NARIC POLSKA

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

Warszawa, 2023 r.

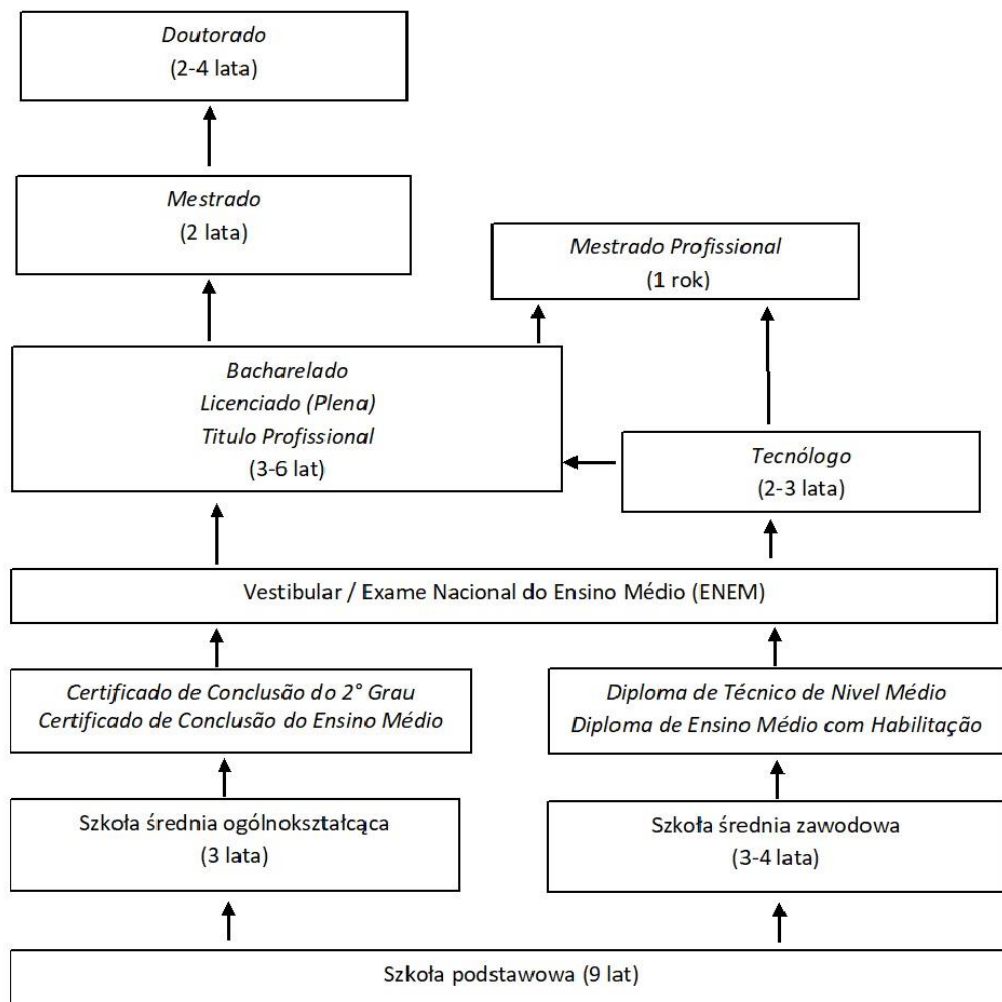
Spis treści

Schemat systemu edukacji Brazylii.....	3
Dokumenty uprawniające do podjęcia studiów pierwszego stopnia.....	4
Szkolnictwo wyższe	4
Studia krótkie	5
Studia pierwszego stopnia.....	5
Studia podyplomowe (<i>pos-graduação lato sensu</i>).....	6
Studia drugiego stopnia.....	7
Studia trzeciego stopnia (doktoranckie)	7
Skala ocen.....	8
Lista uczelni	8
Tabela ewaluacyjna brazylijskich dyplomów.....	8

Noty prawne

1. Opracowanie udostępnione jest na licencji [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International \(CC BY-NC-ND 4.0 International\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).
2. Informacje zawarte w opracowaniu służą wyłącznie celom informacyjnym i edukacyjnym i nie stanowią źródła prawa, urzędowej interpretacji przepisów prawa, a także nie są oficjalnym stanowiskiem właściwych organów lub władz.

Schemat systemu edukacji Brazylii

Źródło: opracowanie własne

Dokumenty uprawniające do podjęcia studiów pierwszego stopnia

Dokumentami uprawniającymi do ubiegania się o przyjęcie na studia pierwszego stopnia w Brazylii są:

1) świadectwa uzyskane po ukończeniu szkoły średniej ogólnokształcącej

- **Certificado de Conclusão do Ensino Médio**
- **Certificado de Conclusão do 2º Grau**

2) świadectwa uzyskane po ukończeniu szkoły średniej zawodowej:

- **Diploma de Técnico de Nivel Médio**
- **Diploma de Ensino Médio com Habilitação**

3) świadectwa uzyskane po ukończeniu szkoły średniej dla dorosłych

- **Certificado de Conclusão do Ensino Médio Supletivo**

Egzamin wstępny na studia (*vestibular*) organizowany jest przez uczelnie lub niezależne organizacje. Przy rekrutacji na studia pod uwagę często brane są wyniki Exame Nacional do Ensino Médio (ENEM) – nieobowiązkowego krajowego egzaminu sprawdzającego dla absolwentów szkół średnich.

Uzyskane w Brazylii świadectwa uprawniające do podejmowania studiów wyższych, podlegają w Polsce uznaniu zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Szczegółowe informacje dostępne są na stronie opracowanej przez Departament Współpracy Międzynarodowej Ministerstwa Edukacji i Nauki, właściwego w kwestii uznawalności świadectw: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/uznawanie-wykształcenia-uzyskanego-za-granica>.

Szkolnictwo wyższe

W Brazylii funkcjonują następujące rodzaje szkół wyższych: *universidades, universidades especializadas, centros universitários, centros universitários especializados, faculdades, faculdades integradas, institutos superiores, escolas superiores* oraz *centros de educação tecnológica*.

Tytuły nadawane przez *centros universitarios, faculdades Integradas, institutos* lub *escolas de nível superior* i *centros de educação tecnológica* wymagają rejestracji przez rządową instytucję edukacyjną w imieniu Ministerstwa Edukacji – właściwa adnotacja umieszczana jest na odwrocie dyplomu.

Kształcenie na studiach pierwszego stopnia oraz studiach krótkich w Brazylii określane jest terminem **graduação**. Programy studiów *graduação* oceniane są przez Comissão Nacional de Avaliação do Ensino Superior (CONAES, Krajowa Komisja Ewaluacji Szkolnictwa Wyższego) i akredytowane przez Ministerstwo Edukacji.

Kolejne etapy kształcenia to studia **pos-graduação**, które dzielą się z kolei na dwie kategorie:

- *stricto sensu* – studia regularne, prowadzące do uzyskania tytułu Mestrado lub Doutorado. Oferowane programy muszą spełniać wymagania określone w przepisach krajowych i uzyskać

akredytację Coordenação de Aperfeiçoamento de Pessoal de Nível Superior (CAPES, Komisja ds. Doskonalenia Kadr w Szkolnictwie Wyższym) – instytucji podległej Ministerstwu Edukacji.

- *lato sensu* – programy o charakterze zawodowym, ukierunkowane na podnoszenie kwalifikacji, nie wymagające akredytacji.

Studia krótkie

Krótkie programy studiów (*Cursos superiores de tecnologia*) kończą się uzyskaniem tytułu **Tecnólogo**. Nauka trwa 2-3 lata i jest ukierunkowana zawodowo, obowiązkowym elementem programu są praktyki zawodowe. Warunkiem przyjęcia na te studia jest posiadanie świadectwa Diploma de Técnico de Nivel Medio lub Diploma de Ensino Médio com Habilitação.

Posiadacze tytułu **Tecnólogo** mogą ubiegać się o:

- przyjęcie na studia zawodowe (Mestrado Profissional)

lub

- na studia pierwszego stopnia (Bacharelado, Título Profissional). W tym przypadku po przyjęciu kandydata na studia pierwszego stopnia brazylijska uczelnia może zdecydować o zaliczeniu na ich poczet niektórych przedmiotów ze studiów Tecnólogo.

Tytuł **Tecnólogo** nie ma swojego odpowiednika w polskim systemie edukacji i z tego względu nie podlega w naszym kraju formalnemu uznaniu. Po przyjęciu kandydata na studia wyższe pierwszego stopnia lub studia jednolite polska uczelnia może jednak zaliczyć na ich poczet zajęcia zrealizowane w trakcie trwania ww. programów kształcenia, na zasadach określonych w regulaminie studiów.

Studia pierwszego stopnia

Studia pierwszego stopnia (*graduação*) w Brazylii trwają od 3 do 6 lat, w zależności od kierunku studiów (np. kierunki pedagogiczne – 3 lata; informatyka, kierunki humanistyczne, pielęgniarstwo – 4 lata; architektura, stomatologia, kierunki inżynierskie, prawo, farmacja, fizjoterapia, weterynaria – 5 lat; medycyna – 6 lat). Warunkiem ukończenia studiów jest przygotowanie pracy końcowej (*trabalho de conclusão de curso*) – w zależności od kierunku może to być praca pisemna lub projekt.

Nadawane tytuły:

Bacharel (Bacharelado) – ze wskazaniem dziedziny (np. Bacharel em Ciência da Computação) po ukończeniu zwykle 4 letniego kształcenia (zdarzają się czasem programy 5-6 letnie), program studiów często wymaga zaliczenia praktyk lub stażu;

Licenciado (Licenciatura) – po ukończeniu 3-4 letnich studiów pedagogicznych.

Licenciado Plena (Pełny Licenciado) – roczny program „uzupełniający” dla absolwentów 3-letnich studiów Licenciado. W tym przypadku nie jest wydawany odrębny dyplom, zaś informacja o ukończeniu kształcenia umieszczana jest na odwrocie podstawowego dyplomu Licenciado.

Titulo Profissional (np. Arquitecta, Engenheiro, Médico, Fisioterapeuta) – po ukończeniu 4-6 letnich studiów ukierunkowanych zawodowo.

Dyplomy nadające powyższe tytuły uprawniają w Brazylii do ubiegania się o przyjęcie na studia drugiego stopnia.

Zgodnie z art. 326 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, uzyskany w Brazylii dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia, dający w tym kraju prawo do kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia, uprawnia do:

- kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia,
- kontynuacji kształcenia na studiach podyplomowych.

Polski odpowiednik brazylijskiego dyplomu ukończenia studiów pierwszego stopnia może zostać ustalony w drodze nostryfikacji, w oparciu o rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów za granicą oraz potwierdzania ukończenia studiów na określonym poziomie.

Studia podyplomowe (*pos-graduação lato sensu*)

Dokumentami uprawniającymi do ubiegania się o przyjęcie na kształcenie tego typu są dyplomy ukończenia studiów pierwszego stopnia (Bacharel, Licenciado oraz Titulo Profissional). Program kształcenia podyplomowego ukierunkowany jest głównie na podniesienie kwalifikacji zawodowych i przeważnie nie przewiduje przygotowania pracy dyplomowej. Nauka trwa zwykle 1 rok i kończy się uzyskaniem *certificado*:

- Master of Business Administration (MBA)
- Certificado de Especialização
- Certificado de Pós-Graduação 'Lato Sensu' em Nível de Especialização

Ww. dokumenty nie dają żadnych uprawnień akademickich i nie są w Brazylii podstawą do przyjęcia na studia doktoranckie.

Zagraniczne dokumenty ukończenia studiów podyplomowych nie podlegają w Polsce formalnemu uznaniu w drodze nostryfikacji. Nie uprawniają również do kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia, studiach doktoranckich lub w szkole doktorskiej, ani do otwarcia przewodu doktorskiego. Mogą być natomiast przedkładane pracodawcom, jako potwierdzenie uzyskanych kwalifikacji zawodowych.

Studia drugiego stopnia

Studia drugiego stopnia (Mestrado) to studia regularne, należące do kategorii *pos-graduação stricto sensu*. Dzieli się na studia akademickie oraz zawodowe.

Studia drugiego stopnia o profilu akademickim trwają zwykle 2 lata. Do wstępu uprawniają dyplomy Bacharel, Licenciado oraz Titulo Profissional. Warunkiem ich ukończenia jest przygotowanie i obrona pracy dyplomowej (*tese*). Absolwenci otrzymują tytuł **Mestre/Mestra**. Dyplom **Mestre**, uzyskany po ukończeniu studiów o profilu akademickim, uprawnia do ubiegania się o przyjęcie na studia doktoranckie w Brazylii.

Studia drugiego stopnia o profilu zawodowym trwają minimum 1 rok i nie wymagają przygotowania pracy dyplomowej. Do wstępu na te studia uprawnia dyplom studiów pierwszego stopnia (Bacharel, Licenciado, Titulo Profissional) lub dyplom studiów krótkich (Tecnólogo). Studia zawodowe kończą się uzyskaniem tytułu **Mestre Profissional**, który w Brazylii nie uprawnia do podjęcia studiów doktoranckich.

Zgodnie z art. 326 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, uzyskany w Brazylii dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia, dający w tym kraju prawo ubiegania się o nadanie stopnia doktora, uprawnia w Polsce do:

- kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia,
- kontynuacji kształcenia na studiach podyplomowych,
- ubiegania się o przyjęcie do szkoły doktorskiej lub ubiegania się o nadanie stopnia doktora.

Określenie polskiego odpowiednika brazylijskiego dyplomu ukończenia studiów drugiego stopnia jest możliwe w drodze nostryfikacji, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów za granicą oraz potwierdzania ukończenia studiów na określonym poziomie.

Studia trzeciego stopnia (doktoranckie)

Dokumentem uprawniającym w Brazylii do podjęcia studiów doktoranckich (Doutorado) jest dyplom Mestre, uzyskany po ukończeniu studiów drugiego stopnia o profilu akademickim.

Studia doktoranckie w Brazylii trwają 2-4 lata. Po ich ukończeniu i obronie pracy doktorskiej (*dissertação/tese*) nadawany jest stopień naukowy **Doutor**.

Stwierdzenie równoważności brazylijskiego stopnia Doutor z jego polskim odpowiednikiem jest możliwe w drodze nostryfikacji, w oparciu o rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki nadanych za granicą.

Skala ocen

W Brazylii nie ma jednej skali ocen. Zarówno w szkolnictwie średnim jak i wyższym występują skale ocen 0-10 – gdzie najniższą oceną zdającą jest 6, 0-100 – gdzie najniższą oceną zdającą jest 60, stosowane są również oceny opisowe.

Oceny numeryczne	Oceny numeryczne	Ocena opisowa	Wyjaśnienie
9 - 10	90 - 100	Muy Bien (MB)	Bardzo dobry
8	80 - 89	Bien (B)	Dobry
6 - 7	60 - 79	Satisfactorio, Suficiente (S)	Dostateczny
0 - 5	0 - 59	Reprobado (R)	Niedostateczny

Lista uczelni

Lista uznanych uczelni działających w systemie szkolnictwa wyższego Brazylii dostępna jest na stronach internetowych:

- <https://www.whed.net/home.php>
- <https://sucupira.capes.gov.br/sucupira/public/consultas/coleta/programa/quantitativos/quantitativoBuscaAvancada.xhtml> – strona zawiera informacje o studiach drugiego stopnia i studiach doktoranckich.

Wyszukiwanie: po wpisaniu części nazwy uczelni w polu 'Instituição de Ensino' – na otrzymanej liście należy wybrać właściwą instytucję i kliknąć 'Consultar' – poniżej pojawi się wykaz programów prowadzonych w wybranej uczelni.

Tabela ewaluacyjna brazylijskich dyplomów

Nazwa dyplomu/kwalifikacji	Uznanie dyplomu w celu kontynuacji kształcenia w Polsce	Uznanie w innych celach
Tecnólogo	Możliwość zaliczenia okresu studiów na poczet studiów pierwszego stopnia.	Brak odpowiednika w polskim systemie edukacji.
Bacharel	Możliwość kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia i studiach podyplomowych.	Nostryfikacja
Licenciado Licenciado Plena		
Titulo Profissional		
MBA	-	-
Certificado de Especialização		
Certificado de Pós-Graduação 'Lato Sensu' em Nível de Especialização		
Mestre	Możliwość kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia, studiach podyplomowych, w szkole doktorskiej oraz ubiegania się o nadanie stopnia doktora.	Nostryfikacja
Mestre Profissional	-	Nostryfikacja
Doutorado	Nostryfikacja	Nostryfikacja